

Warszawa, dnia 30 kwietnia 2020 r.

**STANOWISKO
KOMISJI ETYKI I WYKONYWANIA ZAWODU
KRAJOWEJ RADY RADCÓW PRAWNYCH**

**w przedmiocie aspektów etycznych realizacji
przez radcę prawnego (kancelarię radców prawnych)
świadczenia pomocy prawnej na rzecz ubezpieczyciela – strony umowy generalnej
w sprawie programu ubezpieczeniowego dla radców prawnych**

Źródła prawa:

- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dn. 2 kwietnia 1997 r. - Dz.U. nr 78, poz. 483 ze zm.
- ustawa z dn. 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny – Dz.U. z 2019 r., poz. 1145 ze zm. (dalej „kc”)
- ustawa z dn. 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych - Dz.U. z 2020 r., poz. 75 – (dalej „urp”),
- ustawa z dn. 15 września 2000 r. – Kodeks spółek handlowych – Dz.U. z 2019 r., poz. 505 ze zm. (dalej – „ksh”)
- ustawa z dn. 11 września 2015 r. o działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej - Dz.U. z 2019 r., poz. 381 ze zm. (dalej „uduir”),
- ustawa z dn. 6 marca 2018 r. – Prawo przedsiębiorców – Dz.U. z 2019 r., poz. 1292 ze zm. (dalej – „upp”),
- uchwała nr 3/2014 Nadzwyczajnego Krajowego Zjazdu Radców Prawnych z dn. 22 listopada 2014 r. w sprawie Kodeksu Etyki Radcy Prawnego (dalej – „KERP”)
- uchwała nr 94/IX/2015 Krajowej Rady Radców Prawnych z dn. 13 czerwca 2015 r. w sprawie
- Regulaminu wykonywania zawodu radcy prawnego (dalej – „rwz”)

Odpowiadając na wniosek r.pr. (...) i r. pr. (...) z dn. 16 kwietnia 2020 r., doręczony Krajowej Radzie Radców Prawnych w dniu 22 kwietnia 2020 r., o przedstawienie stanowiska Komisji etyki i wykonywania zawodu KRRP co do możliwości świadczenia pomocy prawnej przez prowadzoną przez nie Kancelarię na rzecz zakładu ubezpieczeń w zakresie obejmującym weryfikację odpowiedzialności zakładu z zakresu roszczeń z umowy ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej radców prawnych z tytułu wykonywania przez nich zawodu, Komisja wyraża pogląd, że:

świadczenie pomocy prawnej w rozumieniu art. 6 ustawy przez radcę prawnego, wykonującego zawód w którejkolwiek z form wykonywania zawodu unormowanych w art. 8 ust. 1 pkt 1 *urp* na rzecz zakładu ubezpieczeń w rozumieniu art. 3 ust. 1 pkt 18 lub pkt 55 *uduir*, w zakresie obejmującym weryfikację odpowiedzialności takiego zakładu z tytułu roszczeń z umowy ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej radców prawnych, nie narusza przepisów *urp* ani *KERP*, jeżeli świadcząc pomoc prawną takiemu podmiotowi radca prawny postępuje zgodnie z zasadami wykonywania zawodu określonymi w *urp* oraz z innymi postanowieniami *KERP* i *rwz*.

UZASADNIENIE

1. Wykonywanie zawodu radcy prawnego, stosownie do art. 4 *urp* polega na świadczeniu pomocy prawnej. Świadczenie pomocy prawnej zaś, polega w szczególności na udzielaniu porad i konsultacji prawnych, sporządzaniu opinii prawnych, opracowywaniu projektów aktów prawnych oraz występowaniu przed urzędami i sądami w charakterze pełnomocnika lub obrońcy (art. 6 ust. 1 *urp*).

2. Po myśli art. 8 ust. 1 *urp*, radca prawny wykonuje zawód w ramach stosunku pracy, na podstawie umowy cywilnoprawnej, w kancelarii radcy prawnego oraz w spółce osobowej, spełniającej kryteria wskazane w pkt. 1-3 tego przepisu. Świadczenie pomocy prawnej jest wyłącznym przedmiotem działalności takich spółek (art. 8 ust. 2).

3. Prowadzenie samodzielnie lub w spółce osobowej kancelarii radcy prawnego (radców prawnych) skutkuje uznaniem radcy prawnego lub spółki, której jest udziałowcem za prowadzącego działalność gospodarczą przedsiębiorcę.¹

4. Standardem konstytucyjnym w Polsce jest zasada wolności działalności gospodarczej, a ograniczenie tej wolności jest dopuszczalne tylko w drodze ustawy i tylko ze względu na ważny interes publiczny (art. 20 i 22 Konstytucji). Według art. 31 § 3 Konstytucji, „ograniczenia w zakresie korzystania z konstytucyjnych wolności i praw mogą być ustanawiane tylko w ustawie i tylko wtedy, gdy są konieczne w demokratycznym państwie dla jego bezpieczeństwa lub porządku publicznego, bądź dla ochrony środowiska, zdrowia i moralności publicznej, albo wolności i praw innych osób”. Nie mogą one naruszać istoty wolności i praw.

5. Przepisy *urp* zakazują wpisu na listę radców prawnych i łączenia wykonywania zawodu radcy prawnego z zawodami sędziego, asesora sądowego, prokuratora, notariusza, komornika, asesora prokuratorskiego i notarialnego, a także z odbywaniem aplikacji sądowej, prokuratorskiej lub notarialnej (art. 26). Zakazane jest nadto członkostwo radców prawnych w radach nadzorczych spółek kapitałowych, na rzecz których realizują oni świadczenie pomocy prawnej²

6. Fundamentalne normy kształtujące wykonywanie zawodu radcy prawnego są pochodną treści składanego przez niego ślubowania (art. 27 ust. 1 *urp*).³ Postępowanie radcy prawnego

¹ v. art. 43¹ kc – „Przedsiębiorcą jest osoba fizyczna, osoba prawna i jednostka organizacyjna, o której mowa w art. 33¹ § 1, prowadząca we własnym imieniu działalność gospodarczą lub zawodową.”;

- art. 33¹ § 1 kc – „Do jednostek organizacyjnych niebędących osobami prawnymi, którym ustawa przyznaje zdolność prawną, stosuje się odpowiednio przepisy o osobach prawnych.”; - art. 8 § 1 ksh - „Spółka osobowa może we własnym imieniu nabywać prawa, w tym własność nieruchomości i inne prawa rzeczowe, zaciągać zobowiązania, pozywać i być pozywana.”;

- art. 3 i art. 4 ust. 1 i 2 upp – „Działalnością gospodarczą jest zorganizowana działalność zarobkowa, wykonywana we własnym imieniu i w sposób ciągły. Przedsiębiorcą jest osoba fizyczna, osoba prawna lub jednostka organizacyjna niebędąca osobą prawną, której odrębna ustawa przyznaje zdolność prawną, wykonująca działalność gospodarczą. Przedsiębiorcami są także wspólnicy spółki cywilnej w zakresie wykonywanej przez nich działalności gospodarczej.”

² v. art. 214 § 1 i art. 387 § 1 ksh – „Członek zarządu, prokurent, likwidator, kierownik oddziału lub zakładu oraz zatrudniony w spółce główny księgowy, radca prawny lub adwokat nie może być jednocześnie członkiem rady nadzorczej lub komisji rewizyjnej.”

³ „Ślubuję uroczyście w wykonywaniu zawodu radcy prawnego przyczyniać się do ochrony i umacniania porządku prawnego Rzeczypospolitej Polskiej, obowiązki zawodowe wypełniać sumiennie i zgodnie z przepisami prawa,

sprzeczne z prawem, zasadami etyki lub godnością zawodu bądź naruszenie obowiązków zawodowych prowadzi do jego odpowiedzialności dyscyplinarnej (art. 64 ust. 1 *urp*).

7. *Udir* przez krajowy zakład ubezpieczeń rozumie przedsiębiorcę, stosownie do przepisów ustawy z dn. 6 marca 2018 r. - Prawo przedsiębiorców z siedzibą na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, który uzyskał zezwolenie na wykonywanie działalności ubezpieczeniowej na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (art. 3 ust. 1 pkt 18). Natomiast przez zagraniczny zakład ubezpieczeń - przedsiębiorcę zagranicznego w rozumieniu ustawy z dn. 6 marca 2018 r. o zasadach uczestnictwa przedsiębiorców zagranicznych i innych osób zagranicznych w obrocie gospodarczym na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej wykonującego działalność ubezpieczeniową (art. 3 ust. 1 pkt 55). Wobec tego, zakłady ubezpieczeń, definiowane w ustawie o działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej i działające na podstawie przepisów tej ustawy są legalnymi podmiotami gospodarczymi, uprawnionymi wraz z innymi przedsiębiorcami legalnie działającymi w Polsce do równego dostępu do usług, w tym profesjonalnych usług prawnych, polegających na świadczeniu pomocy prawnej przez radców prawnych w oparciu o przepisy *urp*.

8. W systemie powszechnie obowiązującego prawa nie istnieją jakiegokolwiek przepisy, które ograniczałyby wolność wykonywania zawodu lub wolność działalności gospodarczej poprzez wyłączenie możliwości wykonywania przez radców prawnych świadczenia pomocy prawnej, polegającej na weryfikacji odpowiedzialności zakładów ubezpieczeń z tytułu ubezpieczenia działalności radców prawnych.

9. Skoro w systemie prawa brak jest przepisów, które wyłączałyby możliwość świadczenia pomocy prawnej w ramach wykonywania zawodu radcy prawnego na rzecz zakładów ubezpieczeń w zakresie weryfikacji odpowiedzialności zakładu z tytułu ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej radców prawnych, to rozważenia wymaga czy podejmowaniu się wykonywania takich usług nie stoją na przeszkodzie względy etyczne. Po myśli art. 11 *KERP* „radca prawny obowiązany jest dbać o godność zawodu nie tylko przy wykonywaniu czynności zawodowych, ale również w działalności publicznej i w życiu prywatnym. Naruszeniem godności zawodu radcy prawnego jest w szczególności takie postępowanie radcy prawnego, które mogłoby zdyskredytować go w opinii publicznej lub podważyć zaufanie do zawodu radcy prawnego.” Natomiast stosownie do treści art. 25 *KERP*, radca prawny „nie może zajmować się sprawami ani w jakikolwiek sposób uczestniczyć w czynnościach, które ograniczałyby jego niezależność, uwłaczały godności zawodu, podważały do niego zaufanie albo groziły naruszeniem tajemnicy zawodowej”.

10. Definicja „naruszenia godności zawodu” przyjęta w art. 11 ust. 2 *KERP* – w szczególności takie postępowanie, które mogłoby go zdyskredytować w opinii publicznej lub podważyć zaufanie do zawodu radcy prawnego jest zbieżna z innymi definicjami tego pojęcia przyjmowanymi w przepisach deontologicznych zawodów zaufania publicznego.⁴

zachować tajemnicę zawodową, postępować godnie i uczciwie, kierując się zasadami etyki radcy prawnego i sprawiedliwości”.

⁴ por. np. § 1 ust. 2 Kodeksu Etyki Zawodowej Komornika: „Naruszeniem godności zawodu jest takie postępowanie komornika, które jest sprzeczne z dobrem całego wymiaru sprawiedliwości, mogłoby poniżyć komornika w opinii publicznej lub zachwiać zaufanie do zawodu.”; § 1 ust. 2 Kodeksu Etyki Adwokackiej: „Naruszeniem godności zawodu adwokackiego jest takie postępowanie adwokata, które mogłoby go poniżyć w opinii publicznej lub poderwać zaufanie do zawodu.”; art. 1 ust. 3 Kodeksu Etyki Lekarskiej: „Naruszeniem godności zawodu jest każde postępowanie lekarza, które podważa zaufanie do zawodu.”

10. Działalność legalnie funkcjonujących zakładów ubezpieczeń jest działalnością prospołeczną i progospodarczą, wobec czego pozostaje poza wątpliwościami, że podejmowanie się wykonywania na rzecz takich zakładów usług polegających na świadczeniu pomocy prawnej w odniesieniu do pełnego przedmiotu ich działalności, a zatem także w zakresie weryfikacji odpowiedzialności zakładu z tytułu ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej radców prawnych, przez profesjonalnie przygotowanych do tego radców prawnych nie narusza godności zawodu.

11. Zgodnie z treścią art. 52 ust. 3 *KERP*: „Niedopuszczalne jest wypowiedzanie przez radcę prawnego wobec osób trzecich negatywnej opinii o czynnościach zawodowych innego radcy prawnego, chyba że potrzeba albo obowiązek takiej oceny wynikają z zadań lub uprawnień służbowych bądź samorządowych.” Obowiązkiem służbowym radcy prawnego, który podejmuje się świadczenia pomocy prawnej na rzecz zakładu ubezpieczeń i któremu zostanie powierzona sprawa z roszczenia przeciwko zakładowi z tytułu wynikającego z odpowiedzialności radcy prawnego ubezpieczonego w tym zakładzie od odpowiedzialności cywilnej jest jej pełne rozpoznanie faktyczne i ocena prawna, w tym oczywiście – ocena zasadności roszczenia.

12. Art. 52 ust. 3 *KERP* pomieszczony jest w rozdziale zatytułowanym „Stosunki pomiędzy radcami prawnymi”. Przepisy tego rozdziału *KERP* generalnie konkretyzują ogólną normę kodeksową z art. 13: „Radcowie prawni są odpowiedzialni za samorząd radców prawnych, a w relacjach wzajemnych kierują się zasadami koleżeństwa.” Jest ona oczywiście pochodną obowiązku przynależności do samorządu zawodowego (art. 40 ust. 2 *urp*). Obowiązki lojalności, koleżeństwa i wzajemnego poszanowania nie mogą jednak być utożsamiane z zakazem oceny i wypowiedzania się radcy prawnego na temat działania innego przedstawiciela zawodu, w tym również na zewnątrz samorządu. Takie rozumienie norm etycznych w sytuacji sporu pomiędzy dwoma podmiotami o sprzecznych interesach, zastępowanymi przez radców prawnych, mogłoby ograniczać, jeśli nie wręcz unicestwiać możliwość formułowania zarzutów. Sprawa o odszkodowanie skierowana do zakładu ubezpieczeń przez osobę wskazującą na szkodę zawinioną przez radcę prawnego w związku z wykonywaniem zawodu nie jest sprawą pomiędzy radcami prawnymi, lecz pomiędzy poszkodowanym a zakładem ubezpieczeń (i ewentualnie radcą prawnym). Zatem, **radca prawny świadczący pomoc prawną zakładowi ubezpieczeń, nie tylko może, ale jest zobowiązany do tego, aby swemu mocodawcy zaopiniować lub ocenić działania ubezpieczonego radcy prawnego, w tym oczywiście przedstawić opinie lub oceny negatywne. Nie ulega więc wątpliwości, że formułując taką opinię lub ocenę nie narusza art. 52 ust. 3 *KERP*.**

13. Świadczenie przez radcę prawnego pomocy prawnej zakładowi ubezpieczeń w zakresie weryfikacji odpowiedzialności zakładu z tytułu roszczeń z umowy ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej radców prawnych i w konsekwencji wyłączenie tego radcy prawnego spod zakazu wypowiedzania wobec swego usługobiorcy oraz zgłaszającego roszczenie negatywnej opinii o czynnościach zawodowych innego radcy prawnego nie oznacza zwolnienia radcy prawnego z przestrzegania innych norm *KERP* i *rwz*.

Opr. r. pr. Zbigniew Pawlak

*Przewodniczący Komisji
r. pr. Ryszard Wilmanowicz*